

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Karvázy Csaba ügyvéd által képviselt felperesnek dr. Vereb Antal ügyvéd által képviselt I. rendű, dr. ifj. Hirsch Tamás ügyvéd által képviselt II. rendű alperesek ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a Fővárosi Bíróságon 10.P.27.563/2002. számon folyamatban volt perében, a Fővárosi Ítéltábla 2009. április 16-án meghozott 1.Pf.21.504/2008/3. számú részítélete ellen a felperes részéről 80. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán megtartott tárgyaláson meghozta a következő

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.21.504/2008/3. számú jogerős részítéletét a per főtárgya körében a felülvizsgálati kérelemmel támadott részében hatályában fenntartja;

a perköltségre vonatkozó rendelkezését az elsőfokú részítéletre is kiterjedően hatályon kívül helyezi.

Ez ellen a részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A 2001. január 3-án elhunyt Sz. K. T. örökhagyónak a felperes a törvényes öröklésre jogosult édesanyja.

Az örökhagyó B.-en 2000. október 25-én két - egy rövidebb és egy hosszabb terjedelmű - írásbeli magánvégrendeletet alkotott. Mindkét végrendeletben ingatlanai és ingóságai örököséül az I. rendű alperest nevezte. A rövidebb végrendeletben csak az ingatlanokat sorolta fel, a hosszabb terjedelműben ezen felül a R. Cs.-val szemben fennálló követelését is. Mindkét végrendelet az I. rendű alperes birtokában volt.

Az örökhagyó halálát követően az I. rendű alperes a felperes jelenlétében az utóbbi végrendeletet összetépte.

Az örökhagyó utáni hagyatéki eljárásban az I. rendű alperes a javára szóló végrendeletek alapján a hagyaték részére való átadását kérte. A felperes a végrendeletek érvényességét nem ismerte el, a végrendelet összetépesével összefüggésben az örökség visszautasítására hivatkozott és az örökhagyó hagyatékára tulajdoni igényt érvényesített.

A hagyaték átadása a megismételt hagyatéki eljárásban nem történt meg, a felperes tulajdonjogának megállapítására és bejegyzésére a közjegyző határidőt biztosított.

A felperes a jelen perben több kereseti kérelmet terjesztett elő. Egyéb, eddig el nem bírált kereseti kérelmei (ajándék visszakövetelése, stb.) mellett a végrendelet érvénytelenségének megállapítását kérte az örökhagyó cselekvőképtelensége és a végrendelet tételére való tisztességtelen befolyásolása okából. Kérte az I. rendű alperes öröklésből való kiesésének megállapítását az öröklés visszautasítására hivatkozással, valamint a 2000. október 25-én kelt R. Cs.-val szembeni követelést is tartalmazó írásbeli magánvégrendelet hatálytalanságának megállapítását is.

Az I. rendű alperes ellenkérelme e kereseti kérelmek elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság részítéletében a felperes (fenti) kereseteit elutasította, a felperest az I. rendű alperes részére 350.000 forint perköltség fizetésére kötelezte és megállapította, hogy a le nem rótt 750.000 kereseti illetéket és 138.728 forint szakértői díjat az állam viseli.

A megállapított tényállás szerint az örökhagyó 1995. szeptember 6-tól november 6-ig állt pszichiáter szakorvos ambuláns kezelése alatt. A rövid kezelés során nem volt együttműködő, Rivotril gyógyszeren kívül más gyógyszert nem fogadott el. Az orvosi diagnózis szerint Borderline személyiségzavarban szenved, gyakori depresszív állapotokkal, súlyos életvezetési töréssel, pánikrohamokkal és időnként feltételezhető pszichotikus epizódokkal.

A bizonyítási eljárás adatai (a felek meghallgatása, a tanúk vallomása, az aggálytalan igazságügyi elmeorvos szakértői vélemény és annak szóbeli kiegészítése, a grafológus szakértői vélemény) mérlegelésének eredményeként a felperes nem tudta a perben kétséget kizáróan igazolni, hogy az örökhagyó a végrendelet tételekor cselekvőképtelen volt és azt sem, hogy a végrendelet tételére őt az alperes, illetve valaki más tisztességtelen befolyással bírta volna rá.

A mérlegelés során kiemelte: önmagában az a körülmény, hogy az eljáró szakértők az örökhagyó személyes vizsgálatát nem tudták elvégezni, nem teszik kétségesse a szakértők következtetéseit; arra

nincs lehetőség, hogy a szakértői véleményekből egyes, a felperes számára kedvező megállapításokat kiragadva a bíróság eltérő következtetésre jusson, mert a rendelkezésre álló peradatokat együttesen kell értékelni. A mérlegelés körében tekintettel volt arra, hogy az I. rendű alperes által beszerzett szakvélemények – mint a fél előadása – a perben beszerzett szakvélemények megállapításaival egy irányba mutatnak, ezért más szakértő kirendelését, illetve ellenőrző szakértői vélemény beszerzését nem tartotta indokoltnak.

Rámutatott: a felperes által csatolt, az örökhagyót kezelő pszichiáter szakorvos orvosi véleménye kizárólag az 1995. szeptember 6-tól november 6-ig tartó kezelés adatain alapult. A szakorvos az örökhagyóval 4-5 alkalommal találkozott, ezután vele személyes kapcsolata nem volt, információval róla nem rendelkezett. Ilyen körülmények között nem volt elfogadható, hogy az általa leírtak a végrendelkezés időpontjára is irányadók lennének. A háziorvos képes volt a depressziós tünetek észlelésére, de azt maga sem vitatta, hogy a cselekvőképesség megítélésére nincs kompetenciája.

A perköltség viseléséről a Pp. 78. és 86. § (3) bekezdése alapján döntött a Pp. 75. § (2) bekezdésére utalással.

A felek fellebbezése alapján a másodfokú bíróság részítéletében az elsőfokú bíróság részítéletét részben megváltoztatta és a felperes által az I. rendű alperesnek fizetendő perköltség összegét 600.000 forintra felemelte. Mellőzte a kereseti illeték viselésére vonatkozó rendelkezést, egyebekben az elsőfokú bíróság részítéletét helybenhagyta. A felperest az I. rendű részére 300.000 forint perköltség fizetésére kötelezte azzal, hogy a fellebbezése folytán le nem rótt 900.000 forint fellebbezési illetéket az állam viseli.

A jogerős részítélet indokolása szerint az elsőfokú bíróság kellően lefolytatott bizonyítás után, a bizonyítékok Pp. 206. § (1) bekezdése szerinti mérlegelésével helyesen állapította meg a tényállást és túlnyomórészt helytálló döntést hozott.

A szakértő összeférhetetlenségére történt hivatkozást a másodfokú bíróság elvetette. A Pp. 178. § (1) bekezdése és 13. §-a alapján arra utalt, hogy a felperes a szakvélemény előterjesztése után hivatkozott kizárási okra. A bíróságnak ezért a szakvélemény figyelembevételével kellett döntenie arról, hogy más szakértő meghallgatása szükséges-e. Kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság indokát adta: az elmeorvos szakértő véleményében foglaltakat mely indokok alapján fogadta el. A kifejtett indokokkal a másodfokú bíróság is egyetértett és azt állapította meg, hogy olyan eljárási szabálysértés nem történt, amely a részítélet hatályon kívül helyezését indokolta volna.

A végrendeletek érvénytelenségét illetően kifejtette: Az elsőfokú bíróság a perben kirendelt orvos szakértő valamennyi bizonyíték figyelembevételével kialakított véleményét helyesen minősítette aggálytalannak, ezáltal megalapozottan állapította meg, hogy nem bizonyított az örökhagyó végrendelkezéskori cselekvőképtelensége. Ezt a felperes által csatolt orvosi vélemény sem teszi kétségessé. Tény, hogy az örökhagyó súlyosan depressziós volt és állapota orvosi kezelést indokolt, amelyet nem vett igénybe, de az orvosi vélemény sem tartalmaz olyan megállítást, hogy személyiségzavara, depressziója miatt cselekvőképtelen lett volna. Az örökhagyót kezelő pszichiáter - tanúvallomásából kitűnően - 1995-ben néhány alkalommal találkozott vele, ezt követően nem volt róla információja, ezért csak feltételezés, hogy az 1995. évi állapota jellemezhetette a végrendelkezéskori állapotát. A tanúvallomások és az egyéb szakvélemények sem igazolták, hogy az örökhagyó cselekvőképtelen lett volna. Ugyanígy a felperesnek adott decemberi meghatalmazás sem, amely a felperest csak arra jogosította fel, hogy R. Cs.-tól helyette és nevében a kölcsönösszeget felvegye. Ez pedig nem áll ellentétben azzal a végrendeleti rendelkezéssel, hogy az adott összeget az I. rendű alperes örökölje.

A másodfokú bíróság rámutatott arra is, hogy a felperes csupán feltételezte, de nem bizonyította, hogy az I. rendű alperes tisztességtelen befolyással bírta volna rá az örökhagyót a végrendelkezésre vagy bármely módon végakarátát befolyásolta volna. Ez nem következik sem az I. rendű alperes jogi tanulmányaiból, sem a végrendeletekről való ismeretszerzése tényéből.

A perköltséggel kapcsolatos rendelkezést a másodfokú bíróság a 8/2002. (III.30.) IM rendelet 3. § (1) bekezdés a) pontjával, az I. rendű alperes által csatolt - a jogi képviselővel kötött - megállapodásban foglaltakkal indokolta. Az egész pertartamra kikötött ügyvédi munkadíj arányos összegét vette figyelembe azzal, hogy az elsőfokú bíróság az elvégzett ügyvédi tevékenységre és a pertárgy értékére figyelemmel indokolatlanul alacsony, a perérték alig 2 %-át meghaladó perköltséget állapított meg.

Az elsőfokú illeték megállapítását és a viseléséről szóló rendelkezést mellőzte azzal az indokolással, hogy ebben a kérdésben az eljárást befejező határozatban indokolt dönten, míg a másodfokú perköltség tárgyában a Pp. 78. § (1) bekezdése és a költségmentességre vonatkozó szabályok alapján határozott.

A jogerős részítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, melyben annak hatályon kívül helyezését, az elsőfokú részítélet részbeni megváltoztatását a perbeli végrendeletek érvénytelenségének megállapítását kérte.

Arra hivatkozott, hogy az eljáró bíróságok a Pp. 1., 3. és 178. §-át sértve határoztak. Az előbbiekkel kapcsolatban a másodfokú

bíróság indokolási kötelezettségének sem tett eleget és az eljáró bíróságok a tényállást sem állapították meg helyesen.

A felülvizsgálati kérelem indokolásában a felperes arra hivatkozott, hogy a pszichiáter szakorvos az örökhagyót életében vizsgálta meg. Az örökhagyó betegségét nem kezelte, ezzel állapota egyre rosszabb lett, ezt az általa kihallgatni kért négy tanú bizonyította, viszont a szakértők az örökhagyóval soha nem találkoztak. A szakértők csak iratok alapján dolgoztak az örökhagyó halála után 6-7 évvel, ezért szakvéleményük érdemben nem értékelhető. Állította, hogy az örökhagyó betegségének fő jellemzője a döntésképtelenség volt.

Álláspontja szerint az eljáró bíróságok figyelmen kívül hagyták az igazságügyi szakértők családi, illetve munkahelyei alá-fölé rendeltségi viszonya miatti összeférhetetlenségét, ezért a véleményüket - szerinte - nem lehet figyelembe venni. Azt pedig, hogy az összeférhetetlenséget korábban nem jelezte, nem lehet a hátrányára írni. Okfejtése szerint az örökhagyó állapotának romlását jelzi az is, hogy a végrendelet megírása után öngyilkos lett. Hivatkozott arra is, hogy az örökhagyó olyan vagyontárgyakról rendelkezett, amelyek „csak papíron voltak az övéi”, mert azok mind a szülei szerzeményei voltak, és ezeket az adatokat az eljáró bíróságok is ismerték a további kereseti kérelmei alapján. Kifogásolta, hogy az eljáró bíróságok nem vették figyelembe azt sem, hogy az örökhagyó és az I. rendű alperes szerencsejátékkal foglalkozott, amely magába foglalhatott zsarolási elemeket is.

Sérelmezte a perköltséggel kapcsolatos rendelkezést is amiatt, hogy a pertárgyérték nem a teljes hagyaték összegével azonos, mert abból levonandó - a perben ugyancsak vitássá tett kölcsönkövetelés, a bankbetét és a gépkocsi értékén felül - a kötelesrész értéke is.

Az I. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására és a felperes perköltségben marasztalására irányult.

A felülvizsgálati kérelem a per főtárgyát illetően nem alapos.

A Legfelsőbb Bíróság mindenekelőtt arra utal, hogy a jogerős részítéletet csak a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között bírálta felül abból a szempontból, hogy az a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott okból jogszabálysértő-e.

A jogszabálysértés a Pp. 270. § (2) bekezdése értelmében anyagi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt lehet, utóbbi azonban a Pp. 275. § (3) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelmet csak abban az esetben alapozza meg, ha annak az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatása volt.

A felperes által hivatkozott eljárási szabálysértések az adott esetben nem állnak fenn.

Az elsőfokú bíróság a jogvita elbírálására irányadó anyagi jogi szabályok keretei között az elvárható legteljesebb körben eleget tett a tényállás feltárási kötelezettségének. A felek előadásának, a tanúk vallomásának, a szakértői véleményeknek és a beszerzett okiratok adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes és a Pp. 206. § (1) bekezdése elveinek megfelelően történt értékelésével állapította meg a tényállást. Az nem tekinthető iratellenesnek, és azzal a másodfokú bíróság is egyetértett. A Legfelsőbb Bíróságnak pedig nincs arra jogi lehetősége, hogy eljárási szabálysértés hiányában a bizonyítékokat felülmérlegelje.

A szakértők elfogulatlanságát a másodfokú bíróság helyesen ítélte meg. A részítélet 6. oldalán kifejtetteket a Legfelsőbb Bíróság megismételni nem kívánja, annak helyes indokaira csupán visszautal.

A perben feltárt tények alapján a végrendeletek érvénytelensége sem a végrendelezési képesség hiánya (az örökhagyó cselekvőképtelen állapota), sem a végrendeleti akarat fogyatékosága okából nem volt megállapítható. Utóbbit illetően a felperes csupán feltételezte az örökhagyó tisztességtelen befolyásolását. Túl azon, hogy a feltételezés nem azonos a bizonyossággal, a tisztességtelen befolyás ténybeli megállapíthatóságának bizonyítása mellett a felperesnek azt is kétséget kizáróan bizonyítani kellett volna, hogy az örökhagyó a rendelkezést különben nem tette volna meg [Ptk. 649. § (1) bekezdés c) pontja]. Erre vonatkozóan azonban perbeli előadása sem volt.

A megállapított tényállás alapján a jogerős részítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott, a per főtárgyára vonatkozó rendelkezései a Ptk. 18. § (1) bekezdése és a Ptk. 649. § (1) bekezdés c) pontjában írt törvényi feltételek hiányában nem sértenek jogszabályt, ezért azokat a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A perben eljáró bíróságok a Pp. 213. § (2) bekezdése alapján helyesen jártak el, amikor az ügyben részítélettel határoztak, mert a felperesnek van több, még el nem bírált keresete is. Annak viszont nem volt alapja, hogy a részítélettel elbírált kereseteket illetően a pernyertesség-pervesztesség arányát megállapíthatónak ítélték és az elsőfokú bíróság a felperes eljárási költségéről, valamint a le nem rótt illetékről, a másodfokú bíróság pedig – csak – az eljárási költségről döntött, a pert ebben a részében teljes egészében lezártnak tekintve.

A felperes perorvoslati kérelméből kitűnően a kötelesrész iránti igényéről sem hallgatólagosan, sem kifejezett

nyilatkozattal nem mondott le. A kötelesrész iránti igény érvényesítése a hosszú idő óta folytatott (a P.törv.II.20.699/1968., P.törv.II.20.797/1968., P.törv.II.20.634/1976. számú ügyekben hozott határozatokkal kialakított) ítélkezési gyakorlat szerint történhet úgy is, hogy a jogosult először a végrendeletet támadja meg keresettel, és ebben – mint többen – benne van az a kérelme is, hogy a megtámadás sikertelensége esetén kötelesrész iránti igényét érvényesíti a perben.

A részítélettel eldöntött vitás kérdéseknek a még el nem döntött kérdéssel (kötelesrész) való összefüggése azt eredményezi, hogy ebben az ügyben a részítélettel véglegesen elbírált kereseti kérelmeket illetően sem lehet a jogvitát a perköltségre kiterjedően lezárni (PK 154. számú állásfoglalás).

A Legfelsőbb Bíróság ezért a jogerős részítéletnek a perköltségre vonatkozó rendelkezését az elsőfokú részítéletre kiterjedően a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte. Ebben a kérdésben a folytatódó eljárás eredménye alapján a kereset egésze tárgyában meghozott, és az eljárást véglegesen befejező határozatban kell döntenie az első- és másodfokú, valamint a felülvizsgálati eljárás költségeire is kiterjedően.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős részítéletet a Pp. 274. § (2) bekezdése szerint tárgyaláson bírálta el. A részítélet ellen a Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján felülvizsgálatnak nincs helye.

Budapest, 2010. május 5.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Szabó Julia s.k. előadó bíró, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. bíró

K.Gyné

A kiadmány hitelével:

bíróági tisztviselő